

מה הבעיה?

**עקרונות של יצירת
בעיות ותהליכי שינוי.**

לירון און,

פסיכולוג חינוכי, האקדמית גורדון, חיפה.

מטרת ההרצאה

- חשיפה לתיאוריות מתחום הפסיכולוגיה העוסקות באופנים בהם נוצרות ומשתמרות בעיות.
- יישום תובנות אלו לחיי היומיום של אנשי הוראה.

Huston, we have a problem...

- מתי "המצב" הופך ל"בעיה"?
- מי אחראי להגדרת הבעיה?
- של מי הבעיה?
- מי אחראי להגדרת הפתרון?

הגלגול של קפקא

- כיצד אנו תופסים בעיות וחושבים עליהם מתוך דפוסי חשיבה והתנהגות קיימים...
- שינוי מתרחש תמיד במערכת אקולוגית בה חי הפרט.

פרדיגמה- המשקפים דרכן מוגדרת הבעיה

- תומס קוהן- על המבנה של מהפכות מדעיות.
- אין "אמת" מדעית, אלא הסכמה אד- הוק למהות ה "אמת" במדע באותה התקופה.
- כל פרדיגמה מגדירה בנוסף ל"אמת" גם את יוצאי הדופן ולפיכך- מאפשרת הגדרה של בעיות וסתירות במסגרת הפרדיגמה.
- דוגמאות- פרדיגמות רפואיות וה"בעיות" שהן מגדירות.

שינוי כאמצעי לפתרון בעיות

- שינוי מדרגה ראשונה- בתוך תחומי המערכת.
- קיים ניסיון לפתור את הבעיה באמצעות ההנחות של הפרדיגמה.
- שינוי זה מאופיין בתפיסת הומוסטזיס- ז"א ההתאמה מכוונת להחזרת מצב נורמטיבי, לשיווי משקל במערכת.
- יש לכך ערך רב ורוב פעולות השינוי כאמצעי לפתרון בעיות הם בתחום זה.

כאשר הפתרון נהיה הבעיה

במצבים של תקיעות נראה כי הניסיון לפעול לשינוי מתוך הנחות הפרדיגמה הוא הבעיה!

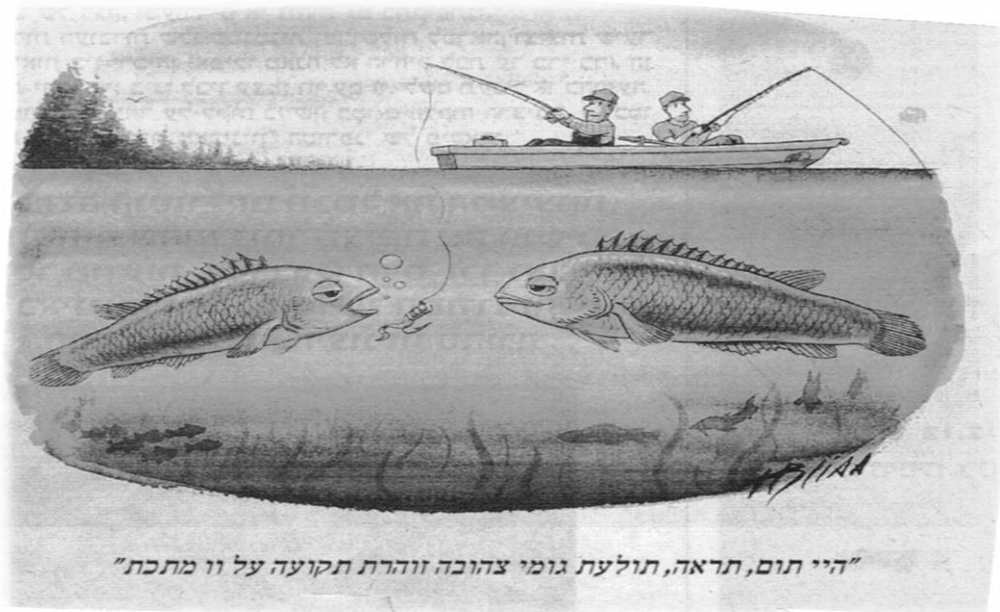
- **עוד מאותו דבר**- ניסיון להפעיל עוד ועוד אמצעים דומים בכללותם לפתרון הבעיה.
- **פשטנויות חמורות**- הכחשת הבעיה.
- **אוטופיה**- ניסיון למצוא פתרון אוטופי שאינו מן האפשר למצבים טבעיים.
- **פרדוקסים**- יצירת בעיה בשל כשל לוגי המערב ציפייה כי הדבר והיפוכו יתקיימו בו זמנית.

אוטופיה - תרופה ל"אין בעיה".

[http://www.e-
med.co.il/emedias/ShowItem.aspx?utm_sou
rce=EmedMail&utm_medium=Emedia&ut
m_campaign=NewsletterOfEmedia&Reco
rdId=34721](http://www.emed.co.il/emedias/ShowItem.aspx?utm_source=EmedMail&utm_medium=Emedia&utm_campaign=NewsletterOfEmedia&RecordId=34721) •

שינוי מחוץ למערכת הפרדיגמות

- שינוי מדרגה שנייה- מחוץ לתחומי המערכת. שינוי של השינוי.
- שינוי זה משנה את חוקי היסוד של הפרדיגמה הקיימת או חושף אותם.

שינוי מדרגה ראשונה	שינוי מדרגה שנייה
הרחבה של העבר	שבירה של העבר
בתוך פרדיגמה קיימת	מחוץ לפרדיגמה הקיימת
בהלימה לערכים ולנורמות המקובלים	מנוגד לערכים ולנורמות הקיימים
מוגבל, תחום	בלתי-מוגבל
תוספתי	מורכב
קווי (לינארי)	לא-קווי
שולי	השפעה על כל רכיב במערכת
מיושם באמצעות ידע ומיומנויות קיימים	דורש ידע ומיומנויות חדשים ליישום
מכוון לפתרון ישיר של הבעיה	אינו מכוון ישירות לפתרון הבעיה
מיושם על ידי מומחים	מיושם על ידי בעלי העניין

מקורות להרצאה-

- שינוי- וואצלוויק, ויקלנד ופיש.
- ספר זה דן בשאלות של התמד ושינוי במעשי בני אדם. ביתר פירוט, הוא מתאר כיצד בעיות מתהוות ומונצחות במקרים מסוימים, וכיצד הן נפתרות במקרים אחרים. הספר בודק איך, באופן פרדוקסלי, נכשלים לעתים השכל-הישר וגישות הגיוניות, ואילו מה שנראה פעולות ``בלתי הגיוניות`` ו``בלתי סבירות`` מצליחות להביא את השינוי המיוחל. הספר הוא פרי עבודה משותפת של המחברים במרכז לטיפול מזורז של המוסד לחקר הנפש בפאלו אלטו, נוסד ב-1966. תחומי עיסוקו של הספר הם תקשורת בין אישית, יעוץ בחיי נישואין ומשפחה, טכניקות תכליתיות של פתרון בעיות (במקום חיטוט במקורות הבעיה). אף כי הספר שואב דוגמאות לא מעטות משדה הפסיכותרפיה, הרי הנחות היסוד שלו בדבר התהוות בעיות ופתרון הן ישימות לשדות יותר נרחבים של פעולות-גומלין אנושיות, כולל מערכות חברתיות גדולות, ואפילו יחסים בינלאומיים. פאול ואצלאוויק - עוסק בתרפיה ומרצה לפסיכיאטריה בבה``ס לרפואה שליד אוניברסיטת סטנפורד. ג'ון ויקלנד - יועץ בענייני נישואין, משפחה וילדים. ריצ'רד פיש - פסיכיאטר.